

Aanpak variantenonderzoek t.b.v. besluitvorming Herindelingsontwerp (versie 2608)

Op grond van de bepalingen uit de Wet Arhi dient GS binnen een periode van zes maanden tot een afweging te komen, mede op basis van bestuurlijk overleg met de betrokken gemeentebesturen, over de vaststelling van een Herindelingsontwerp. GS heeft in de Startnotitie voor dat bestuurlijk overleg bepaald dat in dat overleg in ieder geval de volgende elementen aan bod moeten komen:

- Onderzoek naar een fusie van Scherpenzeel en Barneveld per 1 januari 2023 en de verschillende modaliteiten daarin (o.a. de mogelijkheid van een lichte samenvoeging)
- Onderzoek naar mogelijk nog andere opties waarover beide gemeenten overeenstemming zouden kunnen vinden en die een oplossing bieden voor de bestuurskrachtproblematiek van Scherpenzeel
- Vergelijking van deze optie(s) met het scenario zelfstandigheid Scherpenzeel, mede om hieruit mogelijk belangrijke aandachtspunten voor een fusiescenario te identificeren
- De toetsing van draagvlak en eventuele aandachtspunten voor met name het fusiescenario via participatie van inwoners in beide gemeenten, maatschappelijke en bestuurlijke partners.
- Vormgeving en uitvoering van de participatie op een manier die inwoners zinvol en op hedendaagse wijze betreft en die een evenwichtig beeld oplevert van het draagvlak voor de voorkeursoplossing voor versterking van de bestuurskracht;
- De keuze en inhoudelijke onderbouwing (op hoofdlijnen) van het voorkeursscenario voor de versterking van de bestuurskracht van Scherpenzeel.

Deze notitie gaat in het bijzonder in op de eerste 3 punten, namelijk het inhoudelijk onderzoek van varianten om te kunnen komen tot een eindafweging.

Te onderzoeken varianten

Centraal staat het vinden van een adequate en duurzame oplossing voor de versterking van de bestuurskracht van Scherpenzeel. De gemeente is van mening dat hiervoor zelfstandigheid de beste optie is en heeft die variant uitgewerkt in de besluitvorming over de Kadernota. GS is van mening dat – op basis van huidige inzichten – een fusie met buurgemeente Barneveld de beste optie is. Deze fusieoptie is nog niet zo ver uitgewerkt als het zelfstandigheidsscenario. Een evenwichtige en gelijkwaardige vergelijking heeft daardoor nog niet kunnen plaatsvinden. Ook de Minister van BZK geeft in de recente briefwisseling aan dat het ontbreken van zo'n afweging een gemis is in de afweging over adequate oplossingen.

Naast deze twee opties is in de Startnotitie ruimte geboden voor nog andere opties, waarbij de gemeenten Barneveld en Scherpenzeel betrokken zijn. Deze opties dienen uit te gaan van een duurzaam bestuurlijk en ambtelijk partnerschap tussen beide gemeenten, waarbij een fusie eventueel op termijn ook tot de mogelijkheden moet kunnen blijven behoren, als beide gemeenten daartoe over willen gaan. Deze opties kunnen alleen worden gerealiseerd indien beide gemeenten bereid en in staat zijn zo'n partnerschap aan te willen gaan. Binnen deze opties vallen onder meer constructies als ambtelijke fusie, gastgemeenteconstructie, regiegemeente en verregaande dienstverleningsovereenkomsten.

Uit de provinciale verkenning die heeft plaatsgevonden in de periode april/mei 2020

[https://gelderland.stateninformatie.nl/document/8822791/1/Bijlage_4_Verkenning_Versterking_bestuurskracht_Scherpenzeel_\(PS2020-374\)](https:// gelderland.stateninformatie.nl/document/8822791/1/Bijlage_4_Verkenning_Versterking_bestuurskracht_Scherpenzeel_(PS2020-374)) is gebleken dat andere opties waarbij een mogelijke versterking van de bestuurskracht aan de orde is niet opportuun zijn. Belangrijkste redenen daarvoor zijn dat deze voor directe buurgemeenten Renswoude en Woudenberg op dit moment geen optie, dan wel ongewenst zijn. En omdat geen enkele andere directe buurgemeente een krachtige strategische bestuurlijke en ambtelijke partner kan zijn voor Scherpenzeel. Overigens zal in de bestuurlijke consultatie over de varianten met de buurgemeenten dit nog een keer worden getoetst.

Kort gezegd zijn er dus 3 te onderzoeken varianten:

- Zelfstandigheid zoals door gemeente Scherpenzeel in Kadernota onderbouwd
- Fusie gemeenten Barneveld en Scherpenzeel volgens een nader te beschrijven model
- Een duurzaam bestuurlijk en ambtelijk partnership tussen Barneveld en Scherpenzeel binnen een – in overleg met beide gemeenten – nader te bepalen construct.

Opgaven Scherpenzeel centraal

Bestuurskracht is geen absoluut of algemeen begrip. Het is gericht op de specifieke doelen en opgaven van de betreffende gemeenten. Voor Scherpenzeel zijn die hoofdlijnen vastgelegd in de samen met de bevolking tot stand gekomen Strategische Visie (2018). Aangevuld en ingevuld door nadere besluitvorming in de gemeenteraad (bv. op het gebied van woningbouw) in de periode 2018 – 2020. Daarin heet Scherpenzeel laten zien dat het hoge ambities en opgave heeft op het gebied van kwaliteit van wonen en leven, dienstverlening, voorzieningen en economie. Daarbij is niet alleen een hoogwaardige kwalitatieve beheer- en uitvoeringsopgave (bv. Sociaal Domein) maar ook een stevige ontwikkelopgave geformuleerd op verschillende terreinen. De bestuurskracht van de gemeente zal adequaat moeten zijn om deze opgaven te kunnen realiseren voor de lange termijn (horizon 2030).

Afwegingscriteria

Voor de afweging van varianten op het gebied van bestuurskracht kunnen verschillende modellen worden gebruikt. Er is een provinciaal model dat als onderlegger is gebruikt voor de beoordeling van de zelfstandigheidsoptie van Scherpenzeel bij de opstelling van het voorlopig standpunt van GS over de Kadernota van B&W begin juni 2020. Er is een model door de gemeente Scherpenzeel gebruikt bij de afweging van varianten bij de Kadernota. Dit laatste had draagvlak bij de Provincie. Tenslotte is er een afwegingsmodel opgenomen in het Beleidskader Herindelingen van de Minister van BZK voor de toetsing van herindelingsvoorstellen. De modellen hebben wat betreft de inhoudelijke aspecten veel overeenkomsten. Het toetsingskader van BZK is daarbij niet gericht op toetsing van verschillende oplossingen voor bestuurskrachtproblematiek, maar voor toetsing en afweging van herindelingsvoorstellen. Dit is nog niet aan de orde en kan wellicht ook verkeerd worden opgevat door partijen (vanuit het oogpunt van voorkomen van beeld van vooringenomenheid).

Voorgesteld wordt aan te sluiten bij het model dat door de gemeente Scherpenzeel is gebruikt. Dit kan in ieder geval bij deze gemeente en ook bij de Provincie rekenen op draagvlak. Het bevat alle essentiële elementen uit het eerdere model van de Provincie. Mocht het uiteindelijk komen tot een Herindelingsontwerp als voorkeursvariant dan zal daarin wel een toetsing van dat herindelingsvoorstel aan het beleidskader van de Minister moeten worden opgenomen (naast inhoudelijke criteria met name ook draagvlak).

Het door Scherpenzeel reeds gebruikte model kent 5 algemene criteria voor de toetsing van oplossingen voor bestuurskracht van de gemeente. De oplossing moet:

- Ruimte bieden aan de dorpsgemeenschap om zich te organiseren en actief en betrokken het eigen dorpsleven in te richten;
- Stabiël, daadkrachtig bestuur opleveren dat in goede relatie en afstemming met de inwoners opereert;
- Leiden tot een robuuste ambtelijke organisatie van voldoende omvang en kwaliteit om continuïteit te bieden en kwetsbaarheden op te vangen;
- Leiden tot vermogen en visie op samenwerking van de gemeente op verschillende schaalniveaus en in bestuurlijke, maatschappelijke en economische netwerken
- Leiden tot financiële robuustheid, continuïteit en efficiency van de oplossing.

Voor een gedegen onderzoek zal het van belang zijn om deze algemene criteria verder te concretiseren. Daarnaast en daarin zal sprake kunnen zijn van specifieke onderwerpen die juist in de

context van Scherpenzeel en Barneveld aandacht behoeven. Op grond van de ervaringen tot heden zijn dat in ieder geval de voorzieningsituatie (o.a. Breehoek) in Scherpenzeel, specifieke dienstverleningspraktijk in het Sociaal Domein, de “eigen regie” door de gemeenschap in het vormgeven van het dorps- en gemeenschapsleven en de lokale lasten voor inwoners. Deze “capita selecta” dienen als specifieke afwegingscriteria te worden meegenomen in het onderzoek.

Onderzoekskader samengevat

Samengevat gaat het dus om drie (hoofd)varianten die moeten worden beschreven en zes afwegingscriteria die daarbij aan de orde zijn:

Afwegingscriteria	Variant zelfstandigheid	Variant strategisch partnership	Variant fusie
<i>Sterke, actieve en betrokken lokale gemeenschap</i>			
<i>Stabiel, daadkrachtig bestuur dat goed schakelt/afstemt met de gemeenschap</i>			
<i>Robuuste ambtelijke organisatie</i>			
<i>Vermogen en visie op samenwerking en partnership (bestuurlijk, regionaal, maatschappelijk)</i>			
<i>Financiële robuustheid</i>			
<i>Capita selecta</i>			

Onderzoeksaanpak in stappen

De aanpak van het onderzoek kent een aantal stappen:

1. Vaststelling varianten en afwegingscriteria (incl. capita selecta) in Bestuurlijk Overleg
2. (Nadere) beschrijving varianten (met name fusie en strategisch partnership)
3. Gegevensverzameling en – analyse op de 6 afwegingscriteria
4. Duiding en interpretatie van de varianten op de afwegingscriteria
5. Eindafweging varianten en keuze

Stap 1 en 2 dienen in september/begin oktober te worden afgerond. Stap 3 in oktober, parallel aan het participatietraject op de varianten en de bestuurlijke consultatie bij de (andere) regiogemeenten. Voor stap 4 (november) is het verstandig om een onafhankelijke toets in te bouwen (bv. Berenschot). In stap 4 kan tussen partijen ook sprake van onderlinge afweging en eventueel onderhandeling om te kunnen komen tot een aanvaardbare en gedragen eindafweging.

Mede ter onderbouwing van de afweging op het gebied van financiën wordt een zgn. herindelingscan opgesteld. Hierin wordt de huidige financiële positie van beide gemeenten in kaart gebracht en worden tevens de financiële consequenties van een mogelijke herindeling en de financiële positie van een mogelijk nieuw te vormen gemeente geschetst, op basis van huidige gegevens. In de herindelingscan kunnen ook specifieke financiële onderwerpen worden uitgewerkt, zoals de lastendruk voor inwoners en grondexploitaties.